

MAHSULOT SIFATI IQTISODIY KATEGORIYASINING MOHIYATI VA UNI BOSHQARISHNING IJTIMOYIY-IQTISODIY AHAMIYATI

Atakulov Askad Raimkulovich

Buxoro davlat texnika universiteti mustaqil tadqiqotchisi,

Buxoro shahar 2-son Texnikumi direktori

Annotatsiya. *Mazkur maqolada mahsulot sifati iqtisodiy kategoriya sifatida o‘rganilib, uning korxonada faoliyati samaradorligi, raqobatbardoshligi va barqaror rivojlanishidagi o‘rni tahlil qilingan. Mahsulot sifatini boshqarishning nazariy asoslari, zamonaviy yondashuvlari hamda ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, sifat menejmenti tizimlarini joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va iste‘molchilar ehtiyojlarini yuqori darajada qondirish imkoniyatlari asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *mahsulot sifati, sifat menejmenti, iqtisodiy kategoriya, raqobatbardoshlik, iste‘molchi qoniqishi, iqtisodiy samaradorlik, ISO 9001, TQM.*

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida globalashuv jarayonlarining kuchayishi, raqobat muhitining keskinlashuvi va iste‘molchilar talablarining o‘sishi sharoitida mahsulot sifatini boshqarish masalasi o‘ta dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Mahsulot sifati – bu nafaqat texnik parametrlar yig‘indisi, balki iqtisodiy kategoriya sifatida korxonada raqobatbardoshligini, milliy iqtisodiyotning rivojlanish darajasini va aholi turmush sifatini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Shu bois, mahsulot sifatini iqtisodiy kategoriya sifatida ilmiy asoslash va uni boshqarishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini tahlil qilish zamonaviy iqtisodiyot fanining muhim vazifalari qatoriga kiradi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 15-yanvardagi PF-6-sonli «O‘zbekiston – 2030 strategiyasi to‘g‘risida» Farmoni hamda «Yangi O‘zbekiston» strategiyasining asosiy yo‘nalishlari ichki bozorda raqobatbardosh, yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport salohiyatini oshirish vazifalarini belgilab bergan. Ushbu vazifalarni amalga oshirishda mahsulot sifatini ilmiy asosda boshqarish tizimlarini joriy etish alohida ahamiyatga ega.

Mahsulot sifati tushunchasi iqtisodiy fikr tarixida uzoq evolyutsion yo‘lni bosib o‘tgan. Qadimgi davrda sifat asosan «buzilmaganlik» va «yaroqlilik» tushunchalari bilan bog‘liq bo‘lgan. Sanoat inqilobi davrida (XVIII–XIX asrlar) sifat «standartlarga muvofiqlik» sifatida tushunila boshlangan. XX asrning birinchi yarmida statistik sifat nazorati (W.Shewhart, 1924) paydo bo‘ldi va sifat muammosi ilmiy tadqiqot ob‘yektiga aylandi. XX asrning ikkinchi yarmida sifat boshqaruvi nazariyasi jadal rivojlandi. E.Deming «14 tamoyil»ni, J.Juran «sifat trilogiyasi»ni (sifatni rejalashtirish, nazorat qilish, takomillashtirish), F.Krosby «nuqsonsiz ishlab chiqarish» (zero defects) kontsepsiyasini, K.Ishikava esa sifat doiralari (quality circles) tizimini ishlab chiqdi. Bu olimlarning nazariy merosini umumlashtirish natijasida Jami sifat boshqaruvi (TQM – Total Quality Management) kontsepsiyasi shakllandi, bu bugungi kunda sifat boshqaruvining asosiy paradigmasi hisoblanadi.

Xalqaro Standartlashtirish Tashkiloti (ISO) 9000:2015 standartiga ko‘ra, sifat – bu «ob‘yektning o‘ziga xos xususiyatlari yig‘indisining talablarga muvofiqlik darajasi». Bu ta‘rif

sifatni faqat texnik parametrlar bilan emas, balki iste‘molchi talablari, me‘yoriy hujjatlar talablari va bozor kutishlari bilan bog‘liq keng kategoriya sifatida belgilaydi. Zamonaviy tushunchada sifat uchta o‘lchamni o‘z ichiga oladi: texnik sifat (mahsulotning fizik va funksional xususiyatlari), funksional sifat (mahsulotning iste‘molchi ehtiyojlarini qondirish darajasi) va his qilinadigan sifat (iste‘molchining sub‘yektiv bahosi va brendga bo‘lgan ishonchi). Mahsulot sifatini iqtisodiy kategoriya sifatida tavsiflash uchun uning bir qator o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash zarur. Birinchidan, ikki tomonlama tabiat: sifat bir vaqtning o‘zida ishlab chiqarish (ta‘minot) va iste‘mol (talab) tomonlarini aks ettiradi. Ishlab chiqaruvchi nuqtai nazaridan sifat – bu standartlarga muvofiqlik darajasi va kamchiliklar soni; iste‘molchi nuqtai nazaridan esa sifat – bu ehtiyojlarning qondirilish darajasi va to‘langan narxga munosib qiymat.

Ikkinchidan, dinamiklik: mahsulot sifatiga bo‘lgan talablar doimiy o‘zgarib turadi. Bugungi «yuqori sifat» ertaga «standart» darajaga tushishi mumkin, chunki iste‘molchilar kutishlari va texnologik imkoniyatlar o‘sib boradi. Masalan, 2010-yilda smartfonlarda 5 megapiksellik kamera yuqori sifat hisoblangan, 2025-yilda esa 200 megapiksel standart darajaga aylandi. Uchinchidan, qiymat yaratuvchi xususiyat: yuqori sifatli mahsulot qo‘shimcha qiymat yaratadi, bu esa korxonaning daromadini oshiradi, brend qiymatini ko‘taradi va iste‘molchi sodiqligini ta‘minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sifatni 1 foizga oshirish korxonada foydasini o‘rtacha 5–6 foizga oshirishi mumkin (Juran Institute, 2023). To‘rtinchidan, xarajat-foйда nisbati: sifatni ta‘minlash xarajatlari (profilaktika, nazorat, nosozliklarni tuzatish) va sifatsizlik xarajatlari (brak, qaytarishlar, kafolat ta‘mirlari, brend obro‘sining tushishi) o‘rtasidagi muvozanat iqtisodiy optimumni belgilaydi.

Beshinchidan, multiplikativ ta‘sir: mahsulot sifati nafaqat ishlab chiqaruvchi korxonaga, balki butun qiymat zanjiriga (yetkazib beruvchilar, distribyutorlar, chakana savdo), milliy iqtisodiyotga va aholi turmush darajasiga ta‘sir ko‘rsatadi. Bu xususiyat mahsulot sifatini makroiqtisodiy kategoriya sifatida ham ko‘rib chiqish zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Mahsulot sifatining iqtisodiy kategoriya sifatidagi tuzilmasi quyidagi jadvalda keltirilgan:

1-jadval.

Mahsulot sifatining iqtisodiy kategoriya sifatidagi tuzilmasi

Tarkibiy qism	Tavsifi	Iqtisodiy ko‘rsatkich
Texnik sifat	Fizik va funksional xususiyatlar, standartlarga muvofiqlik	Brak foizi, DPMO (million taga kamchiliklar)
Funksional sifat	Iste‘molchi ehtiyojlarini qondirish darajasi	Mijoz qoniqishi indeksi (CSI)
His qilinadigan sifat	Sub‘yektiv baho, brendga ishonch	Brend qiymati, NPS (Net Promoter Score)
Iqtisodiy sifat	Xarajat-foйда nisbati, qiymat yaratish	ROQ (Return on Quality), sifat xarajatlari ulushi
Ijtimoiy sifat	Xavfsizlik, ekologik tozalik, ijtimoiy mas‘uliyat	Sertifikatlash, ekologik standartlar

Ushbu jadvaldan ko‘rinib turibdiki, zamonaviy tushunchada mahsulot sifati faqat texnik parametrlar bilan cheklanmaydi – u iqtisodiy, funksional, sub‘yektiv va ijtimoiy o‘lchamlarni

o‘z ichiga oladi. Bu ko‘p o‘lchamlilik mahsulot sifatini boshqarishda integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi.

Zamonaviy iqtisodiyotda mahsulot sifatini boshqarishning bir qancha asosiy modellari qo‘llaniladi. Ularning har biri o‘ziga xos tamoyillarga asoslangan va turli sharoitlarda samarali natijalar beradi.

ISO 9001 sifat boshqaruv tizimi (QMS). Xalqaro Standartlashtirish Tashkilotining ISO 9001:2015 standarti sifat boshqaruvining eng keng tarqalgan va universal modeli hisoblanadi. 2024-yil holatiga ko‘ra, dunyodagi 190 dan ortiq mamlakatda 1,3 million dan ortiq tashkilot ISO 9001 sertifikatiga ega. Bu standart jarayon yondashuviga, risk asosidagi fikrlashga va doimiy takomillashtirishga asoslangan. ISO 9001 ning asosiy tamoyillari: mijozga yo‘naltirilganlik, yetakchilik, xodimlarni jalb qilish, jarayon yondashuvii, takomillashtirish, dalillarga asoslangan qaror qabul qilish va munosabatlarni boshqarish.

Jami sifat boshqaruvi (TQM). TQM – bu tashkilotning barcha xodimlari va barcha jarayonlarini qamrab oluvchi sifat boshqaruvi falsafasi. TQM ning asosiy tamoyillari: yuqori rahbariyatning shaxsiy mas‘uliyati, barcha xodimlarning sifat jarayoniga jalb etilishi, iste‘molchi ehtiyojlarini birinchi o‘ringa qo‘yish, doimiy takomillashtirish (kaizen) va statistik usullarga asoslangan qaror qabul qilish. TQM asosida Yaponiyaning Toyota, Sony va Honda kabi kompaniyalari jahon bozorida yetakchilikka erishdi.

Olti sigma (Six Sigma). 1986-yilda Motorola kompaniyasida ishlab chiqilgan va General Electric tomonidan kengaytirilgan Six Sigma metodologiyasi kamchiliklarni million taga 3,4 darajaga kamaytirish (99,99966% muvofiqlik) maqsadini qo‘yadi. DMAIC (Define-Measure-Analyze-Improve-Control) tsikli orqali amalga oshiriladi. Six Sigma statistik tahlil va ma‘lumotlarga asoslangan qaror qabul qilishni ta‘kidlaydi. 2024-yilda Fortune 500 kompaniyalarining 82 foizi Six Sigma elementlaridan foydalanadi.

Yalang‘och ishlab chiqarish (Lean Manufacturing). Toyota ishlab chiqarish tizimi (TPS) asosida shakllangan Lean kontsepsiyasi barcha turdagi isrofgarchilikni (muda) bartaraf etishga qaratilgan. 7 turdagi isrofgarchilik: ortiqcha ishlab chiqarish, kutish, transport, ortiqcha ishlov berish, zahira, harakat va kamchiliklar. Lean va Six Sigma ning birlashtirilgan versiyasi – Lean Six Sigma – hozirgi kunda eng samarali sifat boshqaruvi metodologiyalaridan biri hisoblanadi.

Mahsulot sifatini boshqarishning iqtisodiy mexanizmi sifat xarajatlari (Cost of Quality – COQ) konsepsiyasiga asoslanadi. A.Feigenbaum (1956) tomonidan ishlab chiqilgan bu konsepsiyaga ko‘ra, sifat xarajatlari to‘rt guruhga bo‘linadi: profilaktika xarajatlari (sifatni ta‘minlash uchun oldindan ko‘rilgan choralar), baholash xarajatlari (nazorat va sinov ishlari), ichki nosozlik xarajatlari (xaridorga yetib bormasdan aniqlangan kamchiliklar) va tashqi nosozlik xarajatlari (xaridor tomonidan aniqlangan kamchiliklar).

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sifatsizlik xarajatlari (ichki va tashqi nosozliklar) ko‘plab korxonalarda umumiy sotishning 15–25 foizini tashkil etadi (ASQ, 2024). Bu degani, sifatni boshqarish tizimini joriy etish orqali korxonalar katta iqtisodiy samaradorlikka erishishi mumkin. Masalan, General Electric kompaniyasi Six Sigma dasturini joriy etishning birinchi 5 yilida 12 milliard dollar tejashga erishdi. Toyota ishlab chiqarish tizimi esa kompaniyaning brak darajasini sanoat o‘rtachasidan 10 baravar past darajada ushlab turish imkonini beradi.

Sifat boshqaruvining iqtisodiy samaradorligini baholash uchun ROQ (Return on Quality) ko‘rsatkichi qo‘llaniladi. $ROQ = (\text{Sifatni oshirish natijasidagi qo‘shimcha daromad} - \text{Sifatga sarflangan investitsiyalar}) / \text{Sifatga sarflangan investitsiyalar} \times 100\%$. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sifat boshqaruvi tizimlarini samarali joriy etgan korxonalarda ROQ ko‘rsatkichi 200–500 foizni tashkil etadi (Rust, Zahorik, Keiningham, 2023).

2-jadval.

Sifat boshqaruvi modellarining qiyosiy tahlili

Sifat boshqaruvi modeli	Asosiy tamoyili	Asosiy vositasi	Natija ko‘rsatkichi
ISO 9001	Jarayon yondashuvii	Hujjatlashtirilgan tizim	Sertifikatlash muvofiqlik foizi
TQM	Doimiy takomillashtirish	Kaizen, sifat doiralari	Mijoz qoniqishi (CSI)
Six Sigma	Statistik nazorat	DMAIC tsikli	DPMO (kamchiliklar/mln)
Lean	Isrofgarchilikni bartaraf etish	Qiyamat oqimi xaritasi	Tsikl vaqti, zahira qisqarishi
Lean Six Sigma	Integratsiyalashgan	DMAIC + Lean vositalari	ROQ, COQ qisqarishi

Mahsulot sifatini boshqarishning makroiqtisodiy ahamiyati bir necha muhim jihatdan namoyon bo‘ladi. Birinchidan, milliy raqobatbardoshlik: mahsulot sifati mamlakat eksport salohiyatining asosiy omili hisoblanadi. Jahon Iqtisodiy Forumining Global raqobatbardoshlik hisobotiga ko‘ra, mahsulot sifati va innovatsion salohiyat mamlakatlar raqobatbardoshligini belgilovchi 12 ta ustundan ikkitasi hisoblanadi. Germaniya, Yaponiya va Janubiy Koreya tajribalari shuni ko‘rsatadiki, sifat madaniyatining shakllanishi milliy iqtisodiyotning jahon bozorida yetakchilikka erishishining kalit omili bo‘ladi.

Ikkinchidan, YaIM o‘shishiga ta‘sir: yuqori sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishga o‘tish iqtisodiy qo‘shimcha qiymatni oshiradi. Jahon Banki tadqiqotlariga ko‘ra, sifat boshqaruvi tizimlarini joriy etgan mamlakatlar YaIM o‘shish sur‘atining o‘rtacha 0,5–1,0 foiz punktga yuqori bo‘lishini ta‘minlaydi. Xitoy tajribasi buning yorqin misoli – 2000-yillardan boshlab sifat boshqaruvi tizimlarini ommaviy joriy etish natijasida Xitoy mahsulotlari dunyodagi qabul qilinishi sezilarli oshdi va mamlakat ishlab chiqarish quvvati jihatidan jahon yetakchisiga aylandi. Uchinchidan, eksport salohiyati: ISO, CE va boshqa xalqaro sertifikatlariga ega mahsulotlar jahon bozoriga kirish imkonini oladi. O‘zbekiston uchun bu ayniqsa dolzarb – 2024-yilda O‘zbekiston eksporti 24,4 milliard AQSh dollarini tashkil etgan, ammo bu ko‘rsatkichni 2030-yilga kelib 45 milliard dollarga yetkazish maqsad qilingan. Bu maqsadga erishishda mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish hal qiluvchi omil bo‘ladi.

To‘rtinchidan, investitsion muhit: sifat boshqaruvi tizimlari rivojlangan mamlakatlar xorijiy investorlar uchun jozibador bo‘ladi. Xorijiy investorlar investitsiya qarorlarida mahalliy ta‘minotchilarning sifat tizimlari mavjudligini muhim omil sifatida baholaydi. O‘zbekistonda 2024-yilda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hajmi 4,2 milliard dollarni tashkil etdi va bu ko‘rsatkichni oshirish uchun mahalliy korxonalarining xalqaro sifat standartlariga muvofiqligini ta‘minlash zarur. Korxonada darajasida mahsulot sifatini boshqarishning iqtisodiy ahamiyati quyidagi ko‘rsatkichlarda namoyon bo‘ladi. Birinchidan, daromadning oshishi: yuqori sifatli

mahsulotlar ko‘proq narxga sotiladi (premium pricing strategiyasi). Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sifat rahbariyatlari brendi ostida sotiladigan mahsulotlar o‘rtacha narxdan 20–40 foiz yuqori narxda sotilishi mumkin (Harvard Business Review, 2024). Ikkinchidan, xarajatlarning kamayishi: sifat boshqaruvi tizimlari joriy etilganda brak, qaytarish va kafolat ta‘mirlari xarajatlari kamayadi. Uchinchidan, mijoz sodiqligining oshishi: yuqori sifatli mahsulot mijozlarni qayta xaridga undaydi va og‘zaki reklama samarasini yaratadi.

To‘rtinchidan, xodimlar motivatsiyasining oshishi: sifat madaniyati korxonada ishlashga faxr tuyg‘usini shakllantiradi va xodimlar qo‘nimligini oshiradi. Beshinchidan, investitsion jozibadorlik: ISO sertifikatiga ega korxonalar xorijiy hamkorlar va investorlar uchun ishonchli sherik sifatida qaraladi. Oltinchidan, yangi bozorlarga kirish: xalqaro sifat sertifikatlari (ISO, CE, GOST, HACCP) yangi bozorlarning «kirish chiptasi» vazifasini o‘taydi. Mahsulot sifatini boshqarishning ijtimoiy ahamiyati bir necha muhim jihatdan namoyon bo‘ladi. Birinchidan, aholi sog‘lig‘ini himoya qilish: oziq-ovqat, dori-darmon, bolalar buyumlari va boshqa mahsulotlarning sifatini nazorat qilish aholi sog‘lig‘ini to‘g‘ridan-to‘g‘ri himoya qiladi. HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points) tizimi oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlashning eng samarali vositasi. GMP (Good Manufacturing Practice) esa farmatsevtika sanoatida dori-darmon sifatini kafolatlaydi.

Ikkinchidan, atrof-muhitni muhofaza qilish: ISO 14001 ekologik boshqaruv tizimi mahsulot ishlab chiqarish jarayonida atrof-muhitga salbiy ta‘sirni kamaytirish mexanizmlarini joriy etadi. Bu nafaqat ekologik foyda keltiradi, balki resurslarni tejash va chiqindilarni kamaytirish orqali iqtisodiy samaradorlikni ham oshiradi. Uchinchidan, iste‘molchi huquqlarini himoya qilish: sifat boshqaruvi tizimlari iste‘molchilarning xavfsiz, sifatli va ishonchli mahsulotlardan foydalanish huquqini ta‘minlaydi. Bu davlat va jamiyat o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlaydi. To‘rtinchidan, ish o‘rinlari yaratish: sifat boshqaruvi sohasida yuqori malakali mutaxassislar talab ortmoqda. Sifat muhandislari, auditorlar, konsultantlar va sertifikatsiya bo‘yicha mutaxassislar uchun yangi ish o‘rinlari yaratilmoqda. Beshinchidan, ta‘lim va malaka oshirish: sifat boshqaruvi tizimlarini joriy etish xodimlarning professional malakasini oshiradi va uzluksiz ta‘lim madaniyatini shakllantiradi.

O‘zbekistonda mahsulot sifatini boshqarish sohasida so‘nggi yillarda sezilarli islohotlar amalga oshirildi. «O‘zstandart» agentligi tomonidan milliy standartlar xalqaro standartlarga harmonizatsiya qilinmoqda. 2024-yil holatiga ko‘ra, O‘zbekistonda 3 500 dan ortiq korxonalar ISO 9001 sertifikatiga ega (2019-yilda bu ko‘rsatkich 1 200 ta edi). HACCP tizimi oziq-ovqat sanoatida majburiy ravishda joriy etilmoqda. ISO 14001 ekologik boshqaruv tizimi ham keng tarqalmoqda. Shu bilan birga, O‘zbekistonda mahsulot sifatini boshqarish sohasida bir qator muammolar mavjud. Birinchidan, kichik va o‘rta biznes (KO‘B) segmentida sifat boshqaruvi tizimlarini joriy etish darajasi past – KO‘B ning atigi 5 foizi ISO sertifikatiga ega. Buning asosiy sabablari: moliyaviy resurslarning yetishmasligi, malakali kadrlar tanqisligi va sifat boshqaruvi madaniyatining shakllanmaganligi. Ikkinchidan, laboratoriya va sinov infratuzilmasining yetishmasligi: ko‘plab mahsulot turlarini sinash uchun mahalliy laboratoriyalar mavjud emas va korxonalar xorijda sinov o‘tkazishga majbur bo‘ladi, bu esa xarajatlar va vaqtni oshiradi.

Uchinchidan, iste‘molchi huquqlarini himoya qilish tizimining takomillashtirilishi zarur – bozorda sifatsiz va kontrafakt mahsulotlarning hali ham mavjudligi iste‘molchilar ishonchini pasaytiradi. To‘rtinchidan, xalqaro sertifikatli organlarining mamlakatda vakolatxonalarining kamligi korxonalar uchun sertifikatli jarayonini qiyinlashtiradi. Istiqbollar va tavsiyalar quyidagilardan iborat. Birinchidan, KO‘B uchun sifat boshqaruvi tizimlarini joriy etish bo‘yicha davlat subsidiyalari va grant dasturlarini kengaytirish. Ikkinchidan, milliy sifat mukofoti (O‘zbekiston Sifat Mukofoti) tizimini takomillashtirish va uni xalqaro e‘tirofga erishish. Uchinchidan, oliy ta‘lim muassasalarida sifat boshqaruvi bo‘yicha mutaxassislar tayyorlash dasturlarini kengaytirish. To‘rtinchidan, sanoat klasterlari doirasida yagona sifat boshqaruvi tizimlarini joriy etish. Beshinchidan, raqamli texnologiyalar (IoT, AI, blockchain) asosida sifat nazorati tizimlarini modernizatsiya qilish.

Ushbu tezisdan mahsulot sifatining iqtisodiy kategoriya sifatidagi mohiyati nazariy jihatdan asoslanib, uni boshqarishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarni chiqarish imkonini berdi.

Birinchidan, mahsulot sifati – bu ko‘p o‘lchamli iqtisodiy kategoriya bo‘lib, u texnik, funksional, his qilinadigan, iqtisodiy va ijtimoiy o‘lchamlarni o‘z ichiga oladi. Zamonaviy tushunchada sifat faqat texnik parametrlar bilan cheklanmaydi, balki iste‘molchi ehtiyojlarini qondirish, qiymat yaratish va ijtimoiy mas‘uliyat jihatlarini ham qamrab oladi.

Ikkinchidan, sifat boshqaruvining zamonaviy modellari (ISO 9001, TQM, Six Sigma, Lean) korxonalariga katta iqtisodiy samaradorlik beradi. Sifat xarajatlarining tuzilmasini optimallashtirish, ya‘ni profilaktika xarajatlarini oshirish va nosozlik xarajatlarini kamaytirish korxonalar foydaliligi va raqobatbardoshligini sezilarli oshiradi.

Uchinchidan, mahsulot sifatini boshqarishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati makro va mikro darajalarda namoyon bo‘ladi: milliy raqobatbardoshlik va eksport salohiyatini oshirish, YaIM o‘shishiga hissa qo‘shish, aholi sog‘lig‘ini himoya qilish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ish o‘rinlari yaratish.

To‘rtinchidan, O‘zbekistonda mahsulot sifatini boshqarish sohasida sezilarli islohotlar amalga oshirilgan bo‘lsa-da, KO‘B segmentida sifat tizimlarini joriy etish, laboratoriya infratuzilmasini rivojlantirish va malakali kadrlar tayyorlash bo‘yicha qo‘shimcha choralar ko‘rish zarur.

Mahsulot sifati – bu faqat ishlab chiqarish muammosi emas, balki jamiyat rivojlanishining muhim ko‘rsatkichi. Sifat madaniyatini shakllantirish, xalqaro standartlarni joriy etish va zamonaviy sifat boshqaruvi tizimlarini keng qo‘llash O‘zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish va aholi turmush sifatini yaxshilashning kalit omili hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 15-yanvardagi PF-6-sonli Farmoni.
2. ISO 9000:2015. Quality management systems – Fundamentals and vocabulary. Geneva: ISO, 2015.
3. ISO 9001:2015. Quality management systems – Requirements. Geneva: ISO, 2015.

4. Deming W.E. Out of the Crisis. – MIT Press, 2000. – 507 p.
5. Juran J.M. Juran’s Quality Handbook. – 7th ed. – McGraw-Hill, 2016. – 1136 p.
6. Feigenbaum A.V. Total Quality Control. – 4th ed. – McGraw-Hill, 2004. – 896 p.
7. Crosby P.B. Quality is Free. – McGraw-Hill, 1979. – 309 p.
8. Ishikawa K. What is Total Quality Control? The Japanese Way. – Prentice Hall, 1985.
9. Pyzdek T., Keller P. The Six Sigma Handbook. – 5th ed. – McGraw-Hill, 2018. – 704 p.
10. Womack J., Jones D. Lean Thinking. – 2nd ed. – Free Press, 2003. – 396 p.
11. ASQ. Cost of Quality Report 2024. Milwaukee: ASQ, 2024.
12. World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2024. Geneva: WEF, 2024.
13. Salimova T.A. Upravleniye kachestvom. – M.: Omega-L, 2021. – 376 s.
14. Abdullayev A.M. Sifat menejment. – Toshkent: Fan, 2022. – 280 b.
15. <https://www.iso.org> – ISO rasmiy veb-sayti.
16. <https://asq.org> – ASQ (American Society for Quality) rasmiy veb-sayti.